

ส่วนที่ 1 บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ก็ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการ ในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอกเพื่อร่วมกันศึกษา แก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น มีกลไกสนับสนุนการปฏิบัติพันธกิจแบบบูรณาการเพื่อท้องถิ่นตอบสนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยซึ่งมุ่งเน้นการบูรณาการวิชาการ การเรียนการสอน และการวิจัย โดยมีกระบวนการหรือวิธีการ มีนโยบายสนับสนุน มีองค์ความรู้ มีเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชน และสังคม ซึ่งเป็นศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการที่จะก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยเพื่อรับใช้สังคม ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืน โดยการออกแบบการทำงานเพื่อสร้างกลไกเชิงระบบที่เชื่อมโยงงานประกันคุณภาพองค์การกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้มีการสานพลังจากทุกคณะร่วมกับองค์กรภาคี มีการยกระดับคุณภาพงานวิชาการเพื่อรับใช้สังคม และเกิดการพัฒนาระบบการรับรองคุณภาพงานวิชาการเพื่อสังคม

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ จึงได้กำหนดแนวทางการทำงานที่มุ่งเน้นการทำงานบริการวิชาการรับใช้สังคม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน ประสานงาน และดำเนินโครงการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านงานบริการวิชาการ โดยในปี 2561 นี้ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินงานด้านพันธกิจสัมพันธ์เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสระแก้ว โดยความร่วมมือกันของทุกหน่วยงานในมหาวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 27 หมู่บ้าน พื้นที่จังหวัดสระแก้ว 25 หมู่บ้าน ของสำนักส่งเสริมการเรียนรู้ฯ รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 6 หมู่บ้าน ซึ่งผลการศึกษาชุมชนและแผนพัฒนาครัวเรือนเป้าหมายฉบับนี้เป็นการสำรวจชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี สำหรับการดำเนินงานใน

ระยะแรกเป็นการสำรวจข้อมูลชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชนและสิ่งที่ชุมชนต้องการรับการ พัฒนา เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ตรงจุดนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน สำนัก ส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ จึงจัดทำโครงการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไข ปัญหาของชุมชนท้องถิ่น เสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนใน ชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากใน ชุมชนให้มีความ เข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผล ให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการสำรวจลงพื้นที่ชุมชน

1. เพื่อสร้างเครือข่ายพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อสำรวจข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน
4. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาครัวเรือนในการแก้ปัญหาความยากจน

ขอบเขตของการสำรวจลงพื้นที่ชุมชน

พื้นที่ชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชน

1. พบผู้นำชุมชนเพื่อแนะนำตัวและประสานขอความช่วยเหลือเพื่อขอข้อมูลพื้นฐานและ สภาพแวดล้อมทั่วไป
2. พบและสร้างความรู้จักกับผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน
3. สนทนากลุ่มร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนเกี่ยวกับบริบทของชุมชนและประเด็นปัญหาชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
4. สนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ ค้นหาศักยภาพ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน
5. สำรวจสภาพแวดล้อม สภาพภูมิประเทศ เยี่ยมชม ถ่ายภาพสถานที่สำคัญในชุมชน
6. พบครัวเรือนเป้าหมายและสำรวจข้อมูลรายครัวเรือน
7. สนทนากลุ่มวิเคราะห์ความต้องการ กำหนดประเด็นการพัฒนาของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความต้องการของชุมชน

1. แผนที่เดินดิน (Geo-social mapping) เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
2. เส้นเวลา (Timeline) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
3. การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนว ทางการพัฒนาชุมชน
4. SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งหรือศักยภาพ จุดอ่อนหรือจุดด้อยโอกาส และอุปสรรค ของ ชุมชน

5. แบบจำลองเพชร (Diamond Model) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ขีดความสามารถของกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการเพื่อยกระดับรายได้
6. กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ชุมชนต้องการดำเนินการเพื่อยกระดับรายได้

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาชุมชนเบื้องต้น

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ประวัติหมู่บ้าน

ในอดีตประชากรในหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นชาวมอญที่อพยพมาจากประเทศพม่าและมีการใช้ชีวิตตามแบบชาวมอญมาโดยตลอด วิถีชีวิตที่ยังอนุรักษ์ตามเอกลักษณ์ของชาวมอญคือการกวนกะลาแมทุกเทศกาลสงกรานต์และการอาศัยอยู่กับบริเวณที่มีแหล่งน้ำและมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

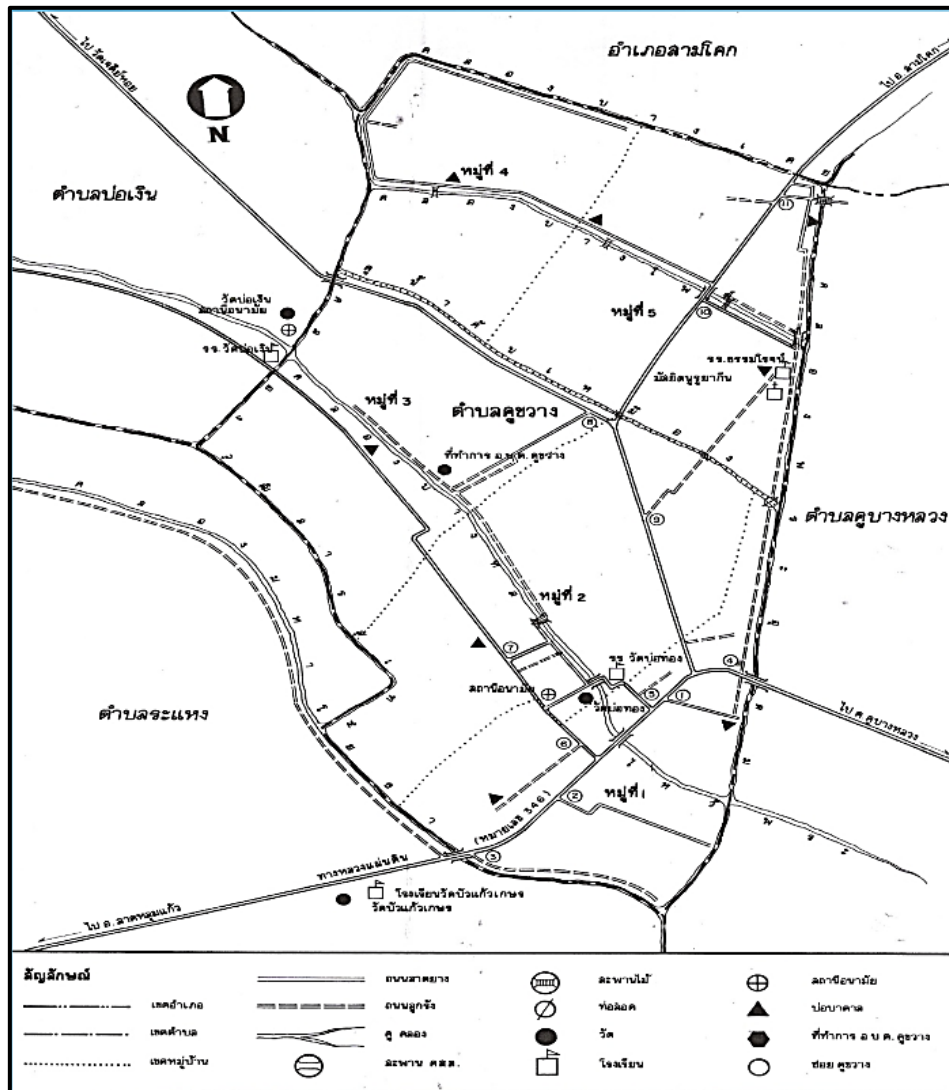
ปัจจุบันประชากรในหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นถึง 325 คน จำนวนครัวเรือนมี 76 หลังคาเรือน แต่ยังคงความเป็นวิถีชาวมอญซึ่งมีการปลูกบ้านตามแนวชายคลองบางโพธิ์ที่เชื่อมมาจากคลองพระอุดม จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์นายวิระ ชมเพลินใจ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ในวันที่ 23 มกราคม 2562 พบว่าเมื่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมทำให้ประชากรบางส่วนต้องหันไปทำอาชีพรับจ้างทั่วไป และพนักงานบริษัทเอกชน ประมาณร้อยละ 40 ของประชากรในชุมชน และร้อยละ 50 เป็นผู้สูงอายุที่ทำอาชีพเกษตรกรรมได้แก่ ทำนา เลี้ยงเป็ดไข่ เลี้ยงปลา ปลูกกล้วย และมะม่วง ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 เป็นประชากรวัยกำลังศึกษาเนื่องจากประชากรมากกว่าร้อยละ 50 เป็นผู้สูงอายุและมีการทำเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพที่ยังขาดการแนะนำวิธีการทำเกษตรกรรมแบบบูรณาการ และเป็นผู้ขาดรายได้ รวมถึงการรวมกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่หล่อเลี้ยงให้ผู้สูงอายุในชุมชนสามารถยกระดับรายได้ของครัวเรือนอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้น การลงพื้นที่ในวันที่ 23 มกราคม 2562 จึงได้ทำการจัดกิจกรรมเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น และประเด็นความต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์เข้าไปช่วยเหลือประชากรในชุมชนที่แท้จริง ในแง่ของการร่วมกันแก้ไขปัญหาและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นอย่างเร่งด่วน

ข้อมูลด้านสภาพนิเวศวิทยา

สภาพภูมิประเทศ

หมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของตำบลคูขวาง มีพื้นที่รวมทั้งตำบลประมาณ 16.541 ตารางกิโลเมตร ดังแสดงตามรูปที่ 1 ทางทิศเหนือติดกับตำบลบางเตย อำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี ทางทิศใต้ติดกับตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ทางทิศตะวันออกติดกับตำบลคูขวางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และทางทิศตะวันตกติดกับตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งตำบลคูขวางประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านคลองบางหลวง หมู่ 2 บ้านคลองบางหลวง หมู่ 3 บ้านคลองบางหลวง หมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ และหมู่ 5 บ้านตลาดบางเตย ทั้ง 5 หมู่บ้านมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มที่มีลำคลองตัดผ่านหลายสาย และมีความเหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรมทุกหมู่บ้าน อาทิเช่น คลองพระอุดม คลองบางหลวงไห้วพระ คลองโยธา คลองบางเตย คลองบางโพธิ์ และคลองลัดวัดบ่อเงิน

รูปที่ 1 แผนที่ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลคูขวาง

ที่มา: เทศบาลตำบลคูขวาง. เข้าถึงเมื่อ มกราคม 2562. เข้าถึงได้จาก <http://khukwang.go.th/public/location/data/index/menu/24>.

สภาพภูมิอากาศ

หมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี สามารถแบ่งสภาพภูมิอากาศ ออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึง เดือนมกราคม

ข้อมูลด้านสภาพพื้นฐานด้านเกษตรกรรม การปลูกพืช การใช้แรงงาน ชนิด จำนวน เหตุผลของสัตว์ที่เลี้ยง ปัญหาด้านการเลี้ยง การกระจายผลผลิต และการตลาด

1. เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา เลี้ยงเป็ดไข่ เลี้ยงปลา ปลูกกล้วย และมะม่วง
2. รับจ้างทั่วไป
3. พนักงานบริษัทเอกชน

ข้อมูลด้านประชากร

ประชากรในหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ได้มีประมาณ 325 คน จำนวนครัวเรือนมี 76 หลังคาเรือน ปลูกบ้านตามแนวชายคลองบางโพธิ์ที่เชื่อมมาจากคลองพระอุดม

ข้อมูลด้านสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน

การคมนาคม การติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกหมู่บ้าน จากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางไปยังจังหวัดปทุมธานีได้ 2 เส้นทาง ดังนี้ (1) กรุงเทพฯ-บางเขน-รังสิต-ปทุมธานี และ (2) กรุงเทพฯ-นนทบุรี-ปากเกร็ด-ปทุมธานี หลังจากนั้น ใช้เส้นทางหลวง หมายเลข 346 มุ่งหน้าลาดหลุมแก้ว เข้าสู่ตำบลคูขวาง ระยะทางจากตัวเมืองเข้าสู่ตำบลคูขวางประมาณ 10 กิโลเมตร หรือใช้เส้นทางสาย กรุงเทพฯ-บางใหญ่-บางบัวทอง-ลาดหลุมแก้ว โดยตำบลคูขวาง อยู่เลยจากอำเภอลาดหลุมแก้ว ประมาณ 2 กิโลเมตร

ข้อมูลด้านสังคม

ประชากรส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันแบบสังคมพี่น้องแบบระบบเครือญาติ และไม่มีประชากรแฝงเข้ามาอยู่ในชุมชน ทำให้ไม่เกิดปัญหาการตัดสีนใจและการจัดการในครอบครัว ไม่มีความขัดแย้ง ความแตกต่างทางสังคม และมีความพร้อมที่จะพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนร่วมกัน

ข้อมูลด้านการศึกษา

เนื่องจากหมู่ 4 ไม่มีสถานศึกษาอยู่ในชุมชนประชากรวัยเรียนส่วนใหญ่จะไปศึกษานอกหมู่บ้าน ได้แก่ (1) โรงเรียนบ้านบ่อเงิน ชั้นเตรียมอนุบาล ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น (2) โรงเรียนบ้านแก้วเกษร และโรงเรียนปทุมวิไล ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ (3) สายอาชีพ

ข้อมูลด้านการสาธารณสุข

ชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีสภาพภูมิประเทศเป็นแบบหมู่บ้านรูปตัวยู (U) และมีคลองบางโพธิ์เลียบผ่านกลางหมู่บ้านเป็นแนวยาวเพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามในชุมชนแห่งนี้ไม่มีสถานที่สำคัญอื่น ๆ อาทิเช่น รพ.สต. โรงเรียน และวัด มีเพียงแค่ศูนย์การเรียนรู้ด้านการปรับปรุงดินตั้งอยู่ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น นอกจากนี้ ประชากรที่เป็น อสม. ยังได้รับรางวัล อสม. ดีเด่น รวมถึงมีภาวะโภชนาการของเด็กวัย 0-5 ปี และสุขภาพจิตในการดำเนินชีวิตของประชากรมีอยู่ในเกณฑ์ดี อีกด้วย

ข้อมูลด้านศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ และการสันทนาการ

ประชากรบางส่วนยังเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ ทำให้ยังมีวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวมอญเหลืออยู่ อาทิเช่น การกวนกอละแมในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปี

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัทเอกชน และส่วนใหญ่มีการทำเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา เลี้ยงเป็ดไข่ เลี้ยงปลา ปลุกกล้วย และมะม่วง และได้รับผลกระทบจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของราคากลางในตลาดเป็นอย่างมาก ทำให้เกษตรกรบางรายยังได้มีการนำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่ายเองที่ศูนย์การค้า และศูนย์โอท็อป (OTOP) นอกหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านคลองบางหลวง ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นหลักเพื่อเป็นการระบายผลผลิตทางการเกษตรและลดต้นทุนสินค้าคงคลัง

ประชากรส่วนใหญ่อยู่กับแบบระบบเครือญาติ และไม่มีประชากรแฝงที่มีอิทธิพลต่อสถานะทางเศรษฐกิจเข้ามาอยู่ในชุมชน ประชากรจึงไม่ค่อยมีหนี้สินมากนักและสามารถทำการปลดหนี้ได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรสูงอายุที่มีความยากจนและไม่มีอาชีพที่ยกระดับรายได้ของครัวเรือนจึงได้มีการเสนอแนะให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้าไปช่วยเหลือในแง่ของการสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพื่อปรับสภาพเศรษฐกิจของชุมชนให้ยั่งยืนขึ้น

ข้อมูลด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

โครงสร้างการปกครองของชุมชน

ข้อมูลด้านแผนงาน โครงการ และแนวทางการพัฒนาของชุมชน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ในอนาคตได้วางแผนการพัฒนาที่ศนียภาพถนนเลียบชายคลองบางโพธิ์ภายใต้โครงการชื่อ “คลองสวยน้ำใส”

ส่วนที่ 3

ผลการวิเคราะห์ชุมชน

การวิเคราะห์ชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เริ่มจากการประยุกต์ใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งหรือศักยภาพ จุดอ่อนหรือจุดด้อยโอกาส และอุปสรรค หลังจากนั้น ใช้แบบจำลองเพชร (Diamond Model) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ขีดความสามารถของกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการเพื่อยกระดับรายได้ และกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) เพื่อวิเคราะห์ประเด็นความต้องการการยกระดับรายได้จากเสียงข้อเสนอแนะของประชากรในชุมชนจริง ดังแสดงตามกรอบแนวทางการศึกษาในรูปที่ 2

รูปที่ 2 กรอบแนวทางการศึกษา

ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน เกี่ยวกับจุดแข็งหรือศักยภาพ จุดอ่อนหรือจุดด้อยโอกาส และอุปสรรค ดังแสดงในรูปที่ 3

รูปที่ 3 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน

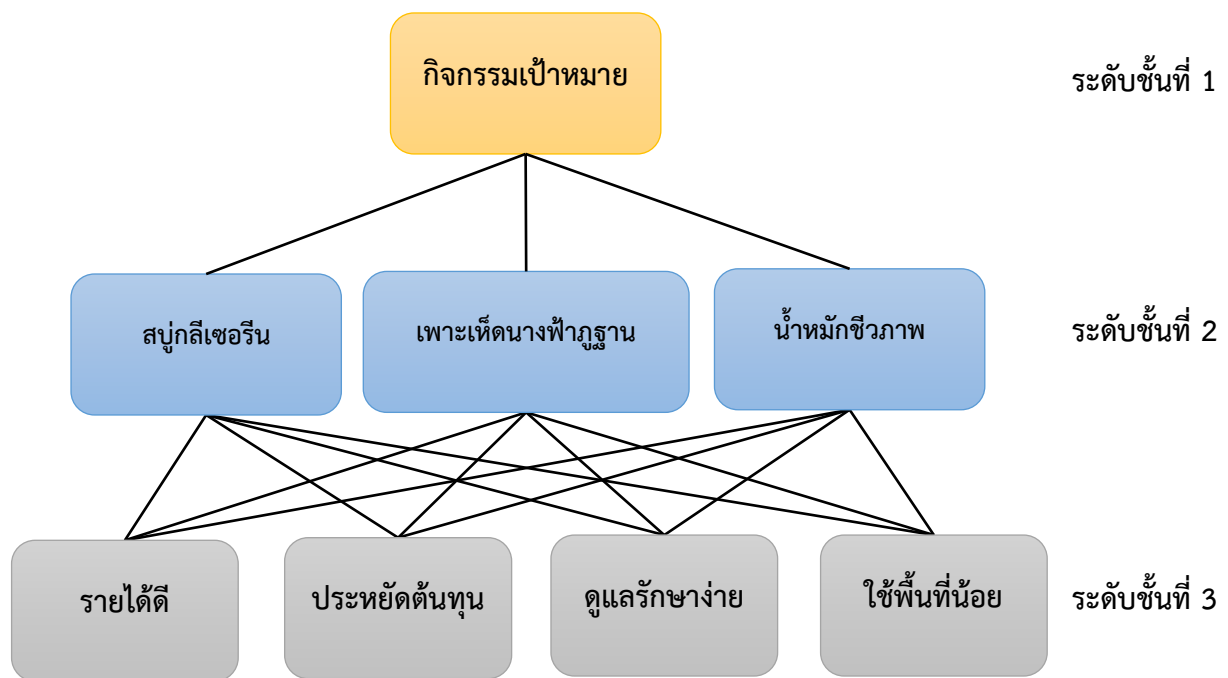
ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย จุดแข็งหรือศักยภาพ จุดอ่อนหรือจุดด้อยโอกาส และอุปสรรค ดังแสดงในรูปที่ 4

รูปที่ 4 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย

การเลือกกิจกรรมระดับรายได้และแผนการพัฒนาชุมชน

จากการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจากข้อเสนอแนะของประชากรในชุมชน และกำหนดประเด็นการพัฒนากลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า ประชากรในชุมชนมีความต้องการให้ทางคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้าเผยแพร่องค์ความรู้หลายด้าน ได้แก่ สบู่กลีเซอริน เพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน และน้ำหมักชีวภาพ เนื่องจากประชากรในชุมชนหวังผลสำเร็จของการเข้าไปช่วยเหลือไว้หลายปัจจัย ได้แก่ รายได้ดี ประหยัดต้นทุน ดูแลรักษาง่าย และใช้พื้นที่น้อย ทั้งนี้ งบประมาณของทางมหาวิทยาลัยมีจำนวนจำกัด จึงได้ทำกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) เพื่อวิเคราะห์ประเด็นความต้องการการยกระดับรายได้ที่แท้จริงจากเสียงข้อเสนอแนะของประชากรในชุมชน ดังแสดงในรูปที่ 5

รูปที่ 5 กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์กิจกรรมยกระดับรายได้ที่ชุมชนต้องการดำเนินการ

$$A = \begin{matrix} & \text{รายได้ดี} & \text{ประหยัดต้นทุน} & \text{ดูแลรักษาง่าย} & \text{ใช้พื้นที่น้อย} \\ \text{รายได้ดี} & 1 & 5 & 2 & 4 \\ \text{ประหยัดต้นทุน} & 1/5 & 1 & 1/2 & 1/2 \\ \text{ดูแลรักษาง่าย} & 1/2 & 2 & 1 & 2 \\ \text{ใช้พื้นที่น้อย} & 1/4 & 2 & 1/2 & 1 \end{matrix}$$

กำหนดให้

- W_1 คือ รายได้ดี
- W_2 คือ ประหยัดต้นทุน
- W_3 คือ ดูแลรักษาง่าย
- W_4 คือ ใช้พื้นที่น้อย

คำนวณ A_{norm} โดย

$$a_{ij(norm)} = \frac{a_{ij}}{\sum_{i=1}^n a_{ij}}$$

$$A_{norm} = \begin{bmatrix} .5128 & .5000 & .5000 & .5333 \\ .1026 & .1000 & .1250 & .0667 \\ .2564 & .2000 & .2500 & .2667 \\ .1282 & .2000 & .1250 & .1333 \end{bmatrix}$$

คำนวณค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละปัจจัยตามความต้องการของประชากรในชุมชน

$$w_i = \frac{\sum_{j=1}^n a_{ij(norm)}}{n}$$

$$w_1 = \frac{.5128 + .5000 + .5000 + .5333}{4} = .5115$$

$$w_2 = \frac{.1026 + .1000 + .1250 + .0667}{4} = .0986$$

$$w_3 = \frac{.2564 + .2000 + .2500 + .2667}{4} = .2433$$

$$w_4 = \frac{.1282 + .2000 + .1250 + .1333}{4} = .1466$$

หาค่าน้ำหนักของความต้องการของประชากรในชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยรายได้ดี

$$A = \begin{array}{l} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{array} \begin{bmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 1/2 & 1 & 2 \\ 1/4 & 1/2 & 1 \end{bmatrix}$$

$$A_{norm} = \begin{array}{l} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{array} \begin{bmatrix} .571 & .571 & .571 \\ .286 & .286 & .286 \\ .143 & .143 & .143 \end{bmatrix}$$

$$w_{\text{รายได้ดี}} = [.571 \quad .286 \quad .143]$$

หาค่าน้ำหนักของความต้องการของประชากรในชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยประหยัดต้นทุน

$$A = \begin{array}{l} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{array} \begin{bmatrix} 1 & 1/2 & 1/3 \\ 2 & 1 & 1/3 \\ 3 & 3 & 1 \end{bmatrix}$$

$$A_{norm} = \begin{array}{l} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{array} \begin{bmatrix} 1/6 & 1/9 & 1/5 \\ 1/3 & 2/9 & 1/5 \\ 1/2 & 6/9 & 3/5 \end{bmatrix}$$

$$w_{\text{ประหยัดต้นทุน}} = [0.159 \quad 0.252 \quad 0.589]$$

หาค่าน้ำหนักของความต้องการของประชากรในชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยดูแลรักษาง่าย

$$A = \begin{matrix} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{matrix} \begin{bmatrix} 1 & 1/7 & 1/3 \\ 7 & 1 & 3 \\ 3 & 1/3 & 1 \end{bmatrix}$$

$$w_{\text{ดูแลรักษาง่าย}} = [.088 \quad .669 \quad .243]$$

หาค่าน้ำหนักของความต้องการของประชากรในชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยใช้พื้นที่น้อย

$$A = \begin{matrix} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{matrix} \begin{bmatrix} 1 & 1/4 & 1/7 \\ 4 & 1 & 2 \\ 7 & 2 & 1 \end{bmatrix}$$

$$w_{\text{ใช้พื้นที่น้อย}} = [.069 \quad .426 \quad .506]$$

ตามที่ได้จากการวิเคราะห์จากกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์

Objective	สปู่กลีเซอริน	เพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน	น้ำหมักชีวภาพ
รายได้ดี	.571	.286	.143
ประหยัดต้นทุน	.159	.252	.589
ดูแลรักษาง่าย	.088	.669	.243
ใช้พื้นที่น้อย	.069	.426	.506

$$w = [.5115 \quad .0986 \quad .2433 \quad .1466]$$

$$\text{Overall score} = \begin{bmatrix} .571 & .159 & .088 & .069 \\ .286 & .252 & .669 & .426 \\ .143 & .589 & .243 & .506 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} .5115 \\ .0986 \\ .2433 \\ .1466 \end{bmatrix}$$

$$\text{Overall score} = \begin{bmatrix} .339 \\ .396 \\ .265 \end{bmatrix} \begin{matrix} \text{สปู่กลีเซอริน} \\ \text{เพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน} \\ \text{น้ำหมักชีวภาพ} \end{matrix}$$

จากกระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ ของรูปที่ 5 แล้ว พบว่า กิจกรรมการแก้ไขปัญหาของชุมชน และเสริมพลังให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน คือ การเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน ซึ่งมีค่าถ่วงน้ำหนักมากที่สุด และสามารถตอบสนองปัจจัยที่ประชากรในชุมชนส่วนมากต้องการดำเนินการ ซึ่งแผนการพัฒนาชุมชน ได้แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการพัฒนาชุมชน

ที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน (เดือน)					
		1	2	3	4	5	6
1	ลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชนและสิ่งที่ชุมชนต้องการรับการพัฒนา						
2	ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนเพื่อวางแผนและศึกษาพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน						
3	ขั้นตอนการเตรียมการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนเพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ติดต่อวิทยากร จัดทำเอกสารและเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง						
4	นำผู้เข้าร่วมโครงการศึกษาชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการเพาะเห็ด						
5	ดำเนินการสร้างโรงเรือนและเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานในระยะทดลองขยายตลาด						
6	ติดตามผลและวิเคราะห์ต้นทุน จุดคุ้มทุน รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ						
7	จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ระยะที่สอง						

ข้อเสนอโครงการพัฒนาที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (Quick Win Project)

ชื่อกิจกรรม โครงการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานเพื่อเสริมพลังและยกระดับรายได้ชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน
- 2) เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชนให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง
- 3) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ด้านวิชาชีพ
- 4) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ

ประชาชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

- มกราคม 2562 ลงพื้นที่ศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชนและสิ่งที่ชุมชนต้องการรับการพัฒนากับเทคโนโลยีที่มีอยู่ในท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
- กุมภาพันธ์ 2562 ศึกษาพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานของชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และนำผู้เข้าร่วมโครงการศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการเพาะเห็ด
- พฤษภาคม 2562 ติดตามผลและวิเคราะห์ต้นทุน จุดคุ้มทุน รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
- มิถุนายน 2562 สรุปผลการดำเนินโครงการสร้างเครือข่ายชุมชนนักรับปฏิบัติเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น เสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ในระยะที่สอง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ชุมชนมีเครือข่ายพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนได้ด้วยตนเอง
- 2) คุณภาพชีวิตและรายได้ของชุมชนดีขึ้น
- 3) ชุมชนมีแผนพัฒนาครัวเรือนในการแก้ปัญหาความยากจน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

เชิงปริมาณ

ประชาชนในชุมชนหมู่ 4 บ้านคลองบางโพธิ์ ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่เข้าร่วมโครงการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

เชิงคุณภาพ

ระดับความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายชุมชนนักรับปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภายในหรือภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงร่วมกันศึกษาและแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่เป้าหมายร่วมที่บูรณาการภารกิจของมหาวิทยาลัย

การติดตามและประเมินผลโครงการ

วิธีการ	เครื่องมือ
1. ประเมินจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ	1. ใบลงทะเบียนของผู้เข้าร่วมโครงการ
2. ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ	2. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ
3. ประเมินความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ	3. แบบประเมินความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ

สาเหตุหรือปัจจัยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ

สาเหตุหรือปัจจัยความเสี่ยง	แนวทางแก้ไข/ป้องกันความเสี่ยง
การกำหนดวันและเวลานัดหมายในการดำเนินโครงการค่อนข้างยาก เนื่องจากการบริการวิชาการให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ต้องมีเวลาของวิทยากรและคณาจารย์ที่สะดวกตรงกัน	ควรศึกษาตารางเวลาร่วมกัน รวมถึงช่วงเวลาของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการอย่างละเอียด เพื่อนำมาประกอบการจัดกิจกรรมของโครงการ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมโครงการให้มากที่สุด